

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА  
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ  
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції  
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

**У двох частинах**

**Частина 2**



Суми  
Сумський державний університет  
2020

національних нормативних документах. URL: [http://www.mil.gov.ua/content/pdf/Standart\\_NATO\\_Dod.pdf](http://www.mil.gov.ua/content/pdf/Standart_NATO_Dod.pdf).

## **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНОТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ЧАСТИН В УКРАЇНІ**

***Жученко В. В.***

*Магістрантка 1 року навчання ННІ права*

*Сумського державного університету*

***Науковий керівник: Плотнікова М. В.***

*к. ю. н., доцент кафедри МЄПЦД ННІправа*

*Сумського державного університету*

Разом із потужним розвитком у сфері медицини, а зокрема у питанні генетичних технологій, неабиякої важливості набуває необхідність відповідного правового регулювання. Так, нове законодавство за загальним правилом впроваджується вже після появи суспільних відносин, які воно має на меті врегулювати. Але не можна оминати увагою те, що суспільні відносини у сфері генотехнологічної системи клонування людини та її частин мають характер підвищеного ризику: у вузькому значенні такий ризик полягає у посяганні на невід'ємні суб'єктивні права окремої людини, а в широкому значенні – ризиком є зникнення геному людини або ж порушення його цілісності. Беручи до уваги такого рівня негативні наслідки, що можуть бути викликані суспільними відносинами у сфері генотехнологічного клонування людини та її частин, навіть перспектива втілення таких технологій в життя має бути завчасно врегульована законодавством. На міжнародному рівні наразі діє велика кількість міжнародних договорів, які різносторонньо регламентують діяльність у сфері генетичних технологій. Але не можна не відзначити те, що для кожної країни необхідним є вироблення власного законодавства, яке б відповідало стану розвитку генотехнологій на національному рівні, а також індивідуальній площині їх застосування.

Наразі основним нормативним актом в українському законодавстві, що регулює галузь генетичних технологій, зокрема і репродуктивного клонування людини та її частин, є Закон України «Про заборону репродуктивного клонування людини». У ньому зазначається, що забороні підлягає лише репродуктивне клонування людини, з чого виходить, що терапевтичне клонування (що полягає у відтворенні тканин або клітин, але не ембріону людини), а також клонування будь-яких інших організмів (окрім людської особи у її цілісності) – є дозволеним на території України [1]. Таке відмежування є скоріш позитивним аніж негативним, адже терапевтичне клонування клітин та тканин надає

глобальні можливості для розвитку у лікуванні тяжких хвороб. З іншого боку, дозвіл на таке клонування має бути також врегульованим законодавчо, що обмежить діяльність, яка не відповідає встановленим цілям та попередить можливі зловживання. Наразі терапевтичне клонування жодним чином не врегульовано законодавством України. Але, зважаючи на високий ризик настання негативних наслідків такої діяльності, необхідно є розробка норм у національному законодавстві, які б достатньою мірою забезпечували її правове регулювання. Не можна оминати увагою позицію Б. В. Островської, яка наголошує на необхідності повної заборони, як репродуктивного, так і терапевтичного клонування, аргументуючи це тим, що така діяльність може призвести до біомедичного рабства, а також до порушення основоположних прав людини на життя [2]. Зокрема у Законі України «Про заборону репродуктивного клонування людини» зазначається, що клоновані ембріони заборонено ввозити та вивозити з території України, але в такому випадку, не можна не помітити суперечливість норм. Адже в першій частині закону вказано про повну заборону створення клонованих ембріонів, а в другій – про заборону їх вивезення з України. Суттєво незрозумілою є позиція законодавця з питання, який сенс є у введенні заборони на вивезення такого об'єкту, який відповідно до норми не має існувати взагалі. Єдиною змістовною відповіддю є те, що правопорушення у сфері репродуктивного клонування все ж передбачаються, а дана норма має на меті захистити інші країни від можливих ризиків.

Для повноцінного правового регулювання у будь-якій сфері, а зокрема й у галузі генотехнологічної системи клонування людини та її частин, необхідно є розробка мір відповідальності за можливі порушення. Зважаючи на підвищений ризик галузі клонування, не можна не відмітити того, що норми відповідальності за порушення мають відповідати рівню необхідного захисту охоронюваних прав та інтересів. Відповідно до Закону України «Про заборону репродуктивного клонування людини» за його порушення особи несуть кримінальну, цивільну та адміністративну відповідальність відповідно до законів України. Та проаналізувавши законодавство кожної з зазначених галузей, можна зробити висновок, що міри відповідальності встановлюються тільки ст.142 Кримінального кодексу, й лише у разі небезпечності медичних дослідів для життя людини. Максимальна кримінальна відповідальність зазначена у вигляді обмеження волі на строк до двох років або заборона займатися певною діяльністю на строк до трьох років [3]. Прямого покарання за правопорушення у сфері репродуктивного клонування не зазначено, саме тому, аналізуючи найбільш близький за характером злочин, можна зробити висновок, що відповідальність не є співрозмірною із суспільною небезпечністю такого діяння. Наразі наявною є прогалина у законодавстві щодо відповідальності за порушення норм Закону

«Про заборону репродуктивного клонування людини». Для її подолання, зокрема, дослідниками пропонується запозичити досвід зарубіжних країн у вигляді розробки додаткових норм Кримінального кодексу, які б встановлювали відповідальність за порушення у цій сфері і були б співрозмірні діянню. Відповідно ввіз на територію України або вивіз з її території ембріонів (плодів) людини пропонується визначити, як злочин середньої тяжкості; власне репродуктивне клонування людини, тобто створення істоти генетично ідентичної іншій живій або померлій людині дії – як тяжкий злочин; дії, вчинені з метою проведення дослідів над створеною людською істотою – як тяжкий злочин; дії, вчинені з метою використання органів, тканин або клітин клонованої істоти – як тяжкий злочин [4, с. 329]. Саме впровадження належних мір відповідальності забезпечить дотримання законних цілей такої діяльності, а також попереджуватимуть можливі порушення і зловживання.

Отже, зважаючи на стрімку динаміку наукових відкриттів, зокрема у сфері клонування людини та її частин, необхідним є розробка додаткових норм у законодавстві на національному рівні, яке б повністю відповідало актуальним потребам. Нагальним є розробка правового регулювання у сфері терапевтичного клонування для забезпечення законності такої діяльності, а також встановлення кримінальної відповідальності за порушення у галузі генотехнологій, яка відповідатиме рівню суспільної небезпеки діянь і буде співрозмірною із можливими ризиками.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Про заборону репродуктивного клонування: Закон України від 14.12.2004 р. № 2231-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2231-15>.
2. Островська Б. В. Міжнародно-правове регулювання репродуктивного та терапевтичного клонування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 1. С. 39–46. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru\\_2018\\_1\\_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2018_1_8).
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Улиганець В. Є. Про доцільність криміналізації репродуктивного клонування людини. *Закарпатські правові читання: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів (Ужгород, 25-27 квітня 2014 р.)*, 2014. Т.2. С. 325–330.